

Týranie, zanedbávanie a zneužívanie maloletej osoby

Mgr. Zdenko Seneši

Advokátska kancelária ŠKODLER & PARTNERS, s. r. o., Bratislava

Článok predkladá základný prehľad trestných činov spáchaných na maloletej osobe, podozrenie na spáchanie ktorých, sú poskytovatelia zdravotnej starostlivosti povinní oznamovať orgánom činným v trestnom konaní a úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

Kľúčové slová: sexuálne zneužívanie alebo iné zneužívanie maloletej osoby, znásilnenie maloletej osoby, sexuálne násilie voči maloletej osobe, sexuálne vykorisťovanie maloletej osoby, súlož medzi príbuznými, ktorá sa týka maloletej osoby, týranie alebo zanedbávanie maloletej osoby.

Každý poskytovateľ zdravotnej starostlivosti je povinný v zmysle § 79 ods. 4 písm. a) zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zme- ne a doplnení niektorých zákonov v znení neskor- ších predpisov (ďalej len „zákon č. 578/2004 Z. z.“) bezodkladne oznamovať orgánu činnému v trestnom konaní (polícii alebo prokuratúre) a úradu práce, sociálnych vecí a rodiny ako orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v ktorého obvode sa maloletá osoba zdržiava, podozrenie na sexuálne zneužívanie alebo iné zneužívanie maloletej osoby, znásilne- nie maloletej osoby, sexuálne násilie voči malo- letej osobe, sexuálne vykorisťovanie maloletej osoby, súlož medzi príbuznými, ktorá sa týka maloletej osoby, týranie alebo zanedbávanie maloletej osoby. Predpokladom splnenia tejto povinnosti je, aby poskytovateľ a jeho zamest- nanci mali aspoň základnú vedomosť o obsahu týchto pojmov.

Sexuálne zneužívanie maloletej osoby.

Zákon č. 578/2004 Z. z. pri tomto pojme odkazu- je na štyri skutkové podstaty trestného činu se- xuálneho zneužívania, ktorých konanie spočíva:

- vo vykonaní súložie s osobou mladšou ako 15 rokov alebo jej iné sexuálne zneužitie. Páchateľ môže byť v prípade súložie len oso- ba opačného pohlavia, než zneužitá malo- letá osoba. Iný spôsob sexuálneho zneu- žívania spočíva v intenzívnejších zásahoch do pohlavnej sféry poškodených. Môže ísť o ohmatávanie prsníkov alebo pohlavných orgánov, bozkávanie erotogénnych zón, kto- ré smerujú k vzrušeniu páchatela (1)
- v tom, že páchatel prostredníctvom elek- tronickkej komunikačnej služby navrhne die- ťaťu mladšiemu ako pätnásť rokov osobné stretnutie v úmysle vykonať súlož s týmto dieťaťom alebo ho iným spôsobom sexuál-

ne zneužiť alebo v úmysle spáchať trestný čin výroby detskej pornografie

- v zneužití dieťaťa mladšieho ako pätnásť rokov v úmysle vyvolania sexuálneho uspo- kojenia účasťou dieťaťa na sexuálnych akti- vitách alebo sexuálnom zneužití, hoci sa na nich takéto dieťa nemusí priamo zúčastňo- vať. Trestne zodpovedná je aj osoba, ktorá takéto zneužitie umožní
- v pohnutí dieťaťa k mimomanželskej súložii alebo iný spôsob sexuálneho zneužitia, ak
 - a) je takéto dieťa zverené do starostlivosti osoby alebo pod jeho dozor alebo odkázaná osoba,
 - b) ide o detskú prostitúciu, alebo
 - c) osoba zneužije uznané postavenie, ktoré vyplýva z dôvery, autority alebo vplyvu na dieťa

Odkázanou osobou je osoba, ktorá svojou výživou, výchovou, hmotným alebo iným zao- patrením alebo starostlivosťou je odkázaná na páchatela. Ide predovšetkým o vzťah rodiča a die- ťaťa, vzťah opatrovníka voči osobe pozbavenej svojprávnoti, ale týka sa aj učiteľov a žiakov.

Iné zneužívanie maloletej osoby. Pod týmto označením má zákonodarca na mysli trestný čin obchodovania s ľuďmi (dieťaťom) a trestný čin zve- renia dieťa do moci iného podľa § 181 Trestného zákona, t. j. na účel využívania dieťaťa na detskú prácu alebo na iný účel (napr. detská prostitúcia).

Znásilnenie maloletej osoby a sexuálne násilie voči maloletej osobe. Oba tieto trestné činy charakterizuje použitie násilia alebo hrozby bezprostredného násilia alebo zneužitie bezbran- nosti obeť, ktorého smeruje k donúteniu k súložii pri trestnom čine znásilnenia a k orálnemu styku, análnemu styku alebo k iným sexuálnym praktikám pri trestnom čine sexuálneho násilia. Predmetom útoku znásilnenia môže byť len žena/dievča.

Sexuálne vykorisťovanie maloletej osoby – zákon č. 578/2004 Z. z. takto označu-

je trestné činy: obchodovanie s ľuďmi, výroba detskej pornografie, ohrozovanie mravnosti. Ohrozaním mravnosti sa rozumie ponúkanie, prenechávanie, predávanie pornografie dieťaťu alebo vystavovanie alebo sprístupňovanie por- nografie na mieste, ktoré je prístupné deťom.

Súlož medzi príbuznými. Trestného činu súložie medzi príbuznými sa dopustí ten, kto vy- koná súlož s príbuzným v priamom rade alebo so súrodencom. V prípade súrodencom postačuje, ak majú spoločného len jedného rodiča. O tento trest- ný čin nejde, ak dôjde k súložii medzi súrodencami, ktorých súrodenecký vzťah vznikol adopciou (osvo- jením), nakoľko nejde o pokrvné príbuzenstvo.

Týranie maloletej osoby. Trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby sa dopustí ten, kto týra blízku osobu alebo osobu, ktorá je v je- ho starostlivosti alebo výchove, spôsobujúc jej fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie

- a) bitím, kopaním, údermi, spôsobením rán a popálením rôzneho druhu, ponižovaním, pohrdavým zaobchádzaním, neustálym sledovaním, vyhrážaním, vyvolávaním strachu alebo stresu, násilnou izoláciou, citovým vydiaraním alebo iným správaním, ktoré ohrozuje jej fyzické alebo psychické zdravie alebo obmedzuje jej bezpečnosť,
- b) bezdôvodným odopieraním stravy, oddychu alebo spánku alebo odopieraním nevyhnut- nej osobnej starostlivosti, ošatenia, hygieny, zdravotnej starostlivosti, bývania, výchovy alebo vzdelávania,
- c) nútením k žobrote alebo k opakovanému vykonávaniu činnosti vyžadujúcej jej neú- mernú fyzickú záťaž alebo psychickú záťaž vzhľadom na jej vek alebo zdravotný stav alebo spôsobilie poškodiť jej zdravie,
- d) vystavovaním vplyvu látok spôsobilých po- škodiť jej zdravie, alebo
- e) neodôvodneným obmedzovaním v prístupe k majetku, ktorý má právo užívať.

Pediatr. prax, 2015, 16(6): 265–266

V súvislosti s trestným činom týrania blízkej a zverenej osoby v praxi vyvstáva otázka, kde je hranica medzi právom rodiča odmietnuť poskytnutie zdravotnej starostlivosti dieťaťu a trestnoprávnou zodpovednosťou rodiča zo spáchania uvedeného trestného činu odopieraním zdravotnej starostlivosti. Podľa nášho názoru rozhodujúcim kritériom, ktoré odlišuje spomínané právo rodiča a jeho trestnú zodpovednosť je kumulatívne naplnenie znakov bezdôvodnosti odopretia zdravotnej starostlivosti a spôsobenia fyzického alebo psychického utrpenia. Rodičia chorého alebo zraneného dieťaťa sa dopustia trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby, ak bez relevantného dôvodu (nedostupnosť, nefungujúce telefonické spojenie) úmyselne nezabezpečia dieťaťu zdravotnú starostlivosť (nevyhľadajú lekársku pomoc, neošetrí zranené dieťa, nepodajú dieťaťu lieky a pod.), v dôsledku čoho bude dieťa vystavené bolesti alebo psychickému utrpeniu. Máme za to, že trestnoprávnou zodpovednosť nezakladaná odmietnutie zdravotnej starostlivosti, hoci môže viesť k zhoršeniu zdravotného stavu, ak v čase odmietnutia zdravotnej starostlivosti dieťa nepocituje fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie.

Za týranie maloletej osoby zákon č. 578/2004 Z. z. považuje aj spáchanie trestného činu mučenia a iného neludského alebo krutého zaobchádzania.

Zanedbávanie maloletej osoby. Týmto slovným spojením zákon č. 578/2004 Z. z. označuje širokú skupinu trestných činov, ktoré sa vzťahujú alebo sa môžu vzťahovať na dieťa – ublíženie na zdraví, nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi, šírenie toxikománie, podávanie alkoholických nápojov mládeži, podávanie anabolických látok, odloženie dieťaťa, opustenie dieťaťa, zanedbanie povinnej výživy, únos, ohrozovanie mravnej výchovy mládeže.

Páchatelom trestného činu odloženia dieťaťa a opustenia dieťaťa môže byť len osoba, ktorá má povinnosť starať sa o dieťa. Takouto osobou je rodič dieťaťa, osoba, ktorá vykonáva náhradnú starostlivosť, poručník, opatrovník, osoba, ktorá na základe dohody alebo fakticky prevzala starostlivosť o dieťa a starostlivosť po určitú dobu vykonáva (starí rodičia starajúci sa o dieťa cez víkend). Odložením je zanechanie dieťaťa, ktoré si nemôže zadovážiť pomoc na

mieste, kde mu nehrozí nebezpečenstvo ohrozenia zdravia alebo života; opustením sa rozumie konanie, ktorým sa dieťa ponechá svojmu osudu za takých okolností, keď pre vzniká nebezpečenstvo ujmy na zdraví (1). Odloženie dieťaťa v hniezde záchrany nie je trestným činom.

Trestný čin únosu vyjadruje ochranu dieťaťa, osoby postihnutej duševnou poruchou alebo duševne nedostatočne vyvinutej osoby pred svojvoľným odňatím zo starostlivosti oprávnenej osoby.

V budúcom článku sa budeme venovať tomu, ako má poskytovateľ postupovať, ak nadobudne podozrenie, že dieťa je týrané, zanedbávané alebo zneužívané.

Literatúra

1. Ivor J a kol. Trestné právo hmotné – osobitná časť. Bratislava. IURA EDITITION, spol. s r.o. 2006: 114–123.

Mgr. Zdenko Senesi

Advokátska kancelária ŠKODLER & PARTNERS, s. r. o.

Dobšinského 12, 811 05 Bratislava
zdenko.senesi@skodler.sk
